

### บทที่ 3

#### วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive research) เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างความหวัง แรงสนับสนุนทางสังคม กับอัตมโนทัศน์ในผู้ป่วยเอส แอล อี โดยมีรายละเอียดดังนี้

##### 3.1 ลักษณะของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือผู้ป่วย เอส แอล อี ที่มารับการตรวจรักษาในแผนกผู้ป่วยนอก หน่วยอายุรศาสตร์ โรงพยาบาลศรีนครินทร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยไม่จำกัดเพศ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษาและรายได้ของครอบครัว โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 80 ราย (Lachin, 1981) (ภาคผนวก ข.)

คุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่าง

1. ผู้ป่วยที่ได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นโรคเอส แอล อี และทราบการวินิจฉัยโรค
2. มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป
3. ผู้ป่วยได้รับการวินิจฉัยโรคมานานไม่น้อยกว่า 6 เดือน
4. ผู้ป่วยต้องไม่มีปัญหาเกี่ยวกับการได้ยิน สามารถเข้าใจภาษาและให้ข้อมูลได้
5. ผู้ป่วยยินดีให้ความร่วมมือและให้ข้อมูลในการศึกษาค้นคว้า

##### 3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนตัว ประกอบด้วย เพศ อายุ การศึกษา สถานภาพสมรส รายได้ของครอบครัวเฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาของการเจ็บป่วย ระยะเวลาของการรักษา ความสามารถในการดูแลตนเอง อาการแสดงทางคลินิกที่พบ และการรับรู้ต่อการเจ็บป่วย

ส่วนที่ 2 แบบวัดความหวัง เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยดัดแปลงจากแบบวัดความหวังของ Herth (Herth Hope Scale) เครื่องมือของ Herth มีจุดเด่นโดยเป็นการรวมเอาระหว่าง

สิ่งที่เป็นทั้งปรัชญา สังคมวิทยา จิตวิทยา ทฤษฎีและการพยาบาลเข้าด้วยกัน เป็นการมองภาพความหวัง โดยยึดแนวคิดพื้นฐานมาจาก Dufalt และ Martocchio's โดยมองความหวังอย่างกว้าง ๆ ว่า เกี่ยวข้องกับระยะเวลาสามารถเปลี่ยนแปลงได้ และยังสามารถวัดสิ่งที่ผ่านมาแล้วในอดีต รวมทั้งสิ่งที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต และในบางมิติจะกล่าวถึงสิ่งที่กำลังเกิดขึ้นในปัจจุบัน และได้มีการนำเครื่องมือมาใช้ในกลุ่มผู้ป่วยวิกฤต ผู้ป่วยเรื้อรังรวมทั้งผู้ป่วยระยะสุดท้าย ซึ่งในแต่ละมิติจะมีการเชื่อมโยงกัน โดยเครื่องมือแบ่งเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 มิติด้านสติปัญญา-มิติด้านเวลา (cognitive-temporal dimension) ความหวังเป็นการรับรู้สิ่งที่ต้องการหรือสิ่งที่คิดจะเกิดขึ้นได้ในอนาคต มีข้อคำถามจำนวน 11 ข้อ ได้แก่ ข้อ 1 ถึง ข้อ 11

ส่วนที่ 2 มิติด้านจิตใจ-มิติด้านพฤติกรรม (effective-behavioral dimension) ความหวังเป็นความเชื่อมั่นหรือไม่แน่ใจในสิ่งที่ต้องการ หรือสิ่งที่คิดไว้ว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต รวมถึงพฤติกรรมที่แสดงออกที่สัมพันธ์กับความหวัง มีข้อคำถามจำนวน 12 ข้อ ได้แก่ข้อ 12 ถึงข้อ 23

ส่วนที่ 3 มิติด้านความผูกพัน-มิติด้านสถานการณ์แวดล้อม (affiliative-contextual dimension) ความหวังเกี่ยวข้องกับการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น รวมถึงความศรัทธาและความเชื่อของบุคคล มีข้อคำถามจำนวน 10 ข้อ ได้แก่ข้อ 24 ถึงข้อ 33

เครื่องมือมีข้อคำถามรวมทั้งสิ้นจำนวน 33 ข้อ ลักษณะคำตอบเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 4 อันดับ ดังนี้

เป็นจริงมากที่สุด หมายถึง ข้อความในประโยคนั้นตรงกับความรู้สึกของท่านทุกประการ

เป็นจริงค่อนข้างมาก หมายถึง ข้อความในประโยคนั้นตรงกับความรู้สึกของท่านเป็นส่วนใหญ่

เป็นจริงน้อย หมายถึง ข้อความในประโยคนั้นตรงกับความรู้สึกของท่านเพียงเล็กน้อย

ไม่เป็นจริงเลย หมายถึง ข้อความในประโยคนั้นไม่ตรงกับความรู้สึกของท่านเลย

การให้ค่าคะแนนขึ้นกับลักษณะของข้อความดังต่อไปนี้

ข้อความที่มีความหมายทางบวก มี 28 ข้อ ได้แก่ 1,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,16,17,19,20,21,22,23,24,25,26,28,29,31,32,33 มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

เป็นจริงมากที่สุด ให้ 4 คะแนน

เป็นจริงค่อนข้างมาก ให้ 3 คะแนน

เป็นจริงน้อย ให้ 2 คะแนน

ไม่เป็นจริงเลย ให้ 1 คะแนน

ข้อความที่มีความหมายทางลบ มี 5 ข้อ ได้แก่ 2,15,18,27,30 มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

เป็นจริงมากที่สุด ให้ 1 คะแนน

เป็นจริงค่อนข้างมาก ให้ 2 คะแนน

เป็นจริงน้อย ให้ 3 คะแนน

ไม่เป็นจริงเลย ให้ 4 คะแนน

ส่วนที่ 3 แบบวัดแรงสนับสนุนทางสังคม ซึ่งผู้วิจัยได้ดัดแปลงจากแบบสัมภาษณ์ของ เพชรรัตน์ บุตะเขียว (2537) ซึ่งใช้แนวคิดแรงสนับสนุนทางสังคมของ House โดยแบ่งแรงสนับสนุนทางสังคมออกเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านอารมณ์ ด้านการประเมิน ด้านข้อมูลข่าวสาร และด้านวัตถุประสงค์ของ การเงิน และแรงงาน มีข้อคำถามจำนวน 35 ข้อ ลักษณะของคำตอบเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 4 อันดับ ดังนี้

เป็นจริงมากที่สุด หมายถึง ข้อความในประโยคนั้นตรงกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นกับท่านมากที่สุด

เป็นจริงค่อนข้างมาก หมายถึง ข้อความในประโยคนั้นตรงกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นกับท่านเป็นส่วนใหญ่

เป็นจริงน้อย หมายถึง ข้อความในประโยคนั้นตรงกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นกับท่านเพียงเล็กน้อย

ไม่เป็นจริงเลย หมายถึง ข้อความในประโยคนั้นไม่ตรงกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นกับท่านเลย

การให้คะแนนขึ้นกับลักษณะของข้อความดังต่อไปนี้

ข้อความที่มีความหมายทางบวก มี 32 ข้อ ได้แก่ 1,2,3,4,5,6,7,8,10,11,12,13,14,15,16,17,18,19,20,21,22,23,24,25,27,28,29,30,31,32,33,34 มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

เป็นจริงมากที่สุด ให้ 4 คะแนน

เป็นจริงค่อนข้างมาก ให้ 3 คะแนน

เป็นจริงน้อย ให้ 2 คะแนน

ไม่เป็นจริงเลย ให้ 1 คะแนน

ข้อความที่มีความหมายทางลบ มี 3 ข้อ ได้แก่ 9,26,35 มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

เป็นจริงมากที่สุด ให้ 1 คะแนน

เป็นจริงค่อนข้างมาก ให้ 2 คะแนน

เป็นจริงน้อย ให้ 3 คะแนน

ไม่เป็นจริงเลย ให้ 4 คะแนน

ส่วนที่ 4 แบบวัดอัตมโนทัศน์ เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยดัดแปลงจากแบบวัดอัตมโนทัศน์ของเพชฌิโชติบำรุง (2535) ซึ่งสร้างจากแนวคิดการปรับตัวด้านอัตมโนทัศน์ของ Roy โดยแบ่งอัตมโนทัศน์ออกเป็น 2 ด้าน คือ อัตมโนทัศน์ด้านร่างกาย และอัตมโนทัศน์ด้านส่วนบุคคล ซึ่งแบ่งเป็น 4 ด้านย่อย ได้แก่ ด้านศีลธรรมจรรยา ด้านความมั่นคงในตนเอง ด้านบนิธาน-ความคาดหวัง ด้านความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง มีข้อคำถามจำนวน 28 ข้อ ลักษณะของคำตอบเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 อันดับดังนี้

ไม่เกิดเลย หมายถึง ข้อความนั้นไม่ตรงกับความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับท่านเลย

เกิดขึ้นเล็กน้อย หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับท่านเพียงเล็กน้อยหรือเกิดขึ้นนาน ๆ ครั้ง

เกิดขึ้นปานกลาง หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับท่านเป็นบางครั้ง

เกิดขึ้นมาก หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับท่านบ่อย ๆ แต่ไม่ได้เกิดตลอดเวลา

เกิดขึ้นมากที่สุด หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับท่านมากที่สุด และ เกิดขึ้นตลอดเวลา

การให้ค่าคะแนนขึ้นกับลักษณะของข้อความดังต่อไปนี้

ข้อความที่มีความหมายในทางบวก มี 11 ข้อ ได้แก่ 2,5,12,16,17,18,21, 22,23,25,27 มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

|                     |     |   |       |
|---------------------|-----|---|-------|
| ไม่เกิดเลย          | ให้ | 1 | คะแนน |
| เกิดขึ้นเล็กน้อย    | ให้ | 2 | คะแนน |
| เกิดขึ้นปานกลาง     | ให้ | 3 | คะแนน |
| เกิดขึ้นค่อนข้างมาก | ให้ | 4 | คะแนน |
| เกิดขึ้นมากที่สุด   | ให้ | 5 | คะแนน |

ข้อความที่มีความหมายทางลบ มี 17 ข้อ ได้แก่ 1,3,4,6,7,8,9,10,11,13, 14,15,19,20,24,26,28 มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

|                     |     |   |       |
|---------------------|-----|---|-------|
| ไม่เกิดเลย          | ให้ | 5 | คะแนน |
| เกิดขึ้นเล็กน้อย    | ให้ | 4 | คะแนน |
| เกิดขึ้นปานกลาง     | ให้ | 3 | คะแนน |
| เกิดขึ้นค่อนข้างมาก | ให้ | 2 | คะแนน |
| เกิดขึ้นมากที่สุด   | ให้ | 1 | คะแนน |

### 3.3 การตรวจสอบความตรงและความเที่ยงของเครื่องมือ

#### 3.3.1 การหาความตรงตามเนื้อหาของเครื่องมือ (Content validity)

นำแบบสอบถามที่จะนำไปใช้กับผู้ช่วยพยาบาลหาความตรงตามเนื้อหา โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ ซึ่งเป็นอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านมนุษยศาสตร์ และทฤษฎีการปรับตัวของรอย พยาบาล ซึ่งมีประสบการณ์ในการสร้างและใช้เครื่องมือ รวมทั้งมีประสบการณ์ในการดูแลผู้ป่วย เอส แอล อี ดังนี้

แบบวัดความหวัง ผู้ทรงคุณวุฒิประกอบด้วย

|                             |        |
|-----------------------------|--------|
| จิตแพทย์                    | 1 ท่าน |
| อาจารย์พยาบาล               | 6 ท่าน |
| อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษา | 1 ท่าน |

แบบวัดแรงสนับสนุนทางสังคม ผู้ทรงคุณวุฒิประกอบด้วย

อาจารย์พยาบาล 5 ท่าน

พยาบาล 2 ท่าน

แบบวัดอัตมโนทัศน์ ผู้ทรงคุณวุฒิประกอบด้วย

จิตแพทย์ 1 ท่าน

อาจารย์พยาบาล 6 ท่าน

หลังจากที่ได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ผู้วิจัยนำแบบสอบถามทั้งหมดมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิก่อนนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

### 3.3.2 การหาความเที่ยงของเครื่องมือ (Reliability)

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่ผ่านการหาความตรงตามเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้วไปทดลองใช้กับผู้ช่วยเอส แอล อี ซึ่งมีคุณสมบัติเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด จำนวน 10 ราย และคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) (ยวดี ฤๅชา และคณะ, 2531) (ภาคผนวก ข.)

ผลการคำนวณได้ค่าความเที่ยงของแบบวัดความหวัง เท่ากับ 0.85 แบบวัดแรงสนับสนุนทางสังคมเท่ากับ 0.91 และแบบวัดอัตมโนทัศน์ เท่ากับ 0.84

## 3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

### 3.4.1 ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังต่อไปนี้

#### ขั้นเตรียมการ

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น เพื่อขออนุญาตในการเข้าเก็บรวบรวมข้อมูล ถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลศรีนครินทร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

2. ภายหลังจากได้รับการอนุมัติให้เข้าเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยเข้าพบหัวหน้าพยาบาลและผู้ตรวจการพยาบาลแผนกผู้ป่วยนอก เพื่อชี้แจงรายละเอียดในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. ผู้วิจัยเข้าพบพยาบาลหัวหน้า แผนกผู้ป่วยนอก หน่วยอายุรศาสตร์ เพื่อชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

พร้อมทั้งขอคำแนะนำและขอความร่วมมือในการเข้าเก็บรวบรวมข้อมูล

### การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. คัดเลือกผู้ป่วยที่ตรงตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้ จากแฟ้มประวัติของผู้ป่วยที่เข้ารับการตรวจในแผนกผู้ป่วยนอก หน่วยอายุรศาสตร์ โรงพยาบาลศรีนครินทร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

2. วันที่ผู้ป่วยมารับการตรวจตามแพทย์นัด ขณะที่ผู้ป่วยรอรับการตรวจ ผู้วิจัยเข้าไปแนะนำตัวกับผู้ป่วยพร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์ และถามความสมัครใจในการเข้าร่วมวิจัยครั้งนี้

3. เมื่อผู้ป่วยยินยอมเข้าร่วมวิจัย ผู้วิจัยซักถามข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อตรวจสอบกลุ่มตัวอย่างให้ตรงตามคุณสมบัติที่กำหนด พร้อมทั้งอธิบายถึงลักษณะของแบบสอบถาม จำนวนข้อคำถามและระยะเวลาที่ใช้ในการตอบแบบสอบถาม

4. ในการตอบคำถาม ผู้วิจัยใช้วิธีการอ่านข้อคำถามทีละข้อช้า ๆ และให้ผู้ป่วยเลือกตอบตามเกณฑ์ที่ผู้วิจัยกำหนด ในกรณีที่ผู้ป่วยไม่เข้าใจข้อคำถาม ผู้วิจัยจะอ่านซ้ำ พร้อมทั้งอธิบายรายละเอียดเพิ่มเติม และผู้วิจัยเป็นผู้บันทึกคำตอบลงในแบบสอบถาม ใช้เวลาประมาณ 30-45 นาที

### 3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC+ ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลทั่วไปใช้ตารางแจกแจงความถี่ และคิดอัตราร้อยละของข้อมูลส่วนตัว
2. หาค่าเฉลี่ย (mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) ของคะแนนความหวัง แรงสนับสนุนทางสังคม และอัตมโนทัศน์
3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความหวัง แรงสนับสนุนทางสังคม และอัตมโนทัศน์ โดยใช้การหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient) ดังสูตร (วิลาวรรณ พันธุ์พุกภัย, 2535) (ภาคผนวก ข.)
4. วิเคราะห์ความสามารถของตัวทำนาย ได้แก่ ความหวังและแรงสนับสนุนทางสังคม ในการทำนายอัตมโนทัศน์ของผู้ป่วย เอส แอล อี โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis)